

La trobada de Felip i l'eunuc etiop: l'Evangelí cap als marges

(Ac 8,26-40)

JAN BOTH (1618-1652), *Paisatge amb sant Felip batejant l'eunuc*

El text

8 ²⁶ Un àngel del Senyor va dir llavors a Felip:

—Vés cap al sud a trobar el camí que baixa de Jerusalem a Gaza. Ara no hi passa ningú¹.

²⁷ Felip se n'hi anà.

Mentrestant, un eunuc etiop, alt funcionari i tresorer major de la candace, és a dir, la reina d'Etiòpia, havia vingut en pelegrinatge a Jerusalem ²⁸ i ara se'n tornava a casa seva. Assegut dalt del seu carruatge, estava llegint el profeta Isaïes. ²⁹ L'Esperit va dir a Felip:

—Vés a atrapar aquest carruatge.

¹ El verset 26, també es pot traduir: «cap al migdia»; la paraula pot designar l'hora o la direcció; la traducció de la BCI ha optat pel sentit de la direcció (el sud).

³⁰ Felip hi anà corrents i va sentir l'eunuc que llegia el profeta Isaïes. Llavors li preguntà:

—Ho entens, això que llegeixes?

³¹ Ell li contestà:

—I com puc entendre-ho, si ningú no m'hi ajuda?

L'eunuc demanà a Felip que s'assegués amb ell dalt del seu carruatge.

³² El passatge de l'Escriptura que llegia era aquest:

*Com una ovella portada a matar
o com un anyell que calla mentre l'esquilen,
ell no obre la boca.*

³³ *Humiliat, no li han fet justícia.*

Qui podrà parlar dels seus descendents?

Perquè la seva vida és arrencada de la terra.

³⁴ L'eunuc s'adreçà a Felip i li preguntà:

—Digues-me, de qui parla el profeta, d'ell mateix o bé d'un altre?

³⁵ Aleshores Felip prengué la paraula i, començant per aquest text de l'Escriptura, li va anunciar la bona nova de Jesús. ³⁶ Mentre continuaven camí enllà, van arribar en un lloc on hi havia aigua, i l'eunuc digué:

—Aquí hi ha aigua. Què em priva de ser batejat? ⁽³⁷⁾² ³⁸ L'eunuc va fer parar el carruatge, baixaren tots dos a l'aigua, i Felip el va batejar. ³⁹ Quan hagueren pujat de l'aigua, l'Esperit del Senyor va arrabassar Felip. L'eunuc ja no el tornà a veure, però va seguir tot joiós el seu camí. ⁴⁰ Felip es trobà a Asdod. I des d'allí va continuar fins a Cesarea, anunciant la bona nova per totes les poblacions on passava.

I. Per llegir

L'evangeli sense parar

«Rebreu una força que us farà testimonis meus a Jerusalem, a tot Judea, a Samaria i fins a l'extrem de la terra»: què se n'ha fet del programa anunciat per Jesús al començament del llibre dels Fets (1,8)? Fins ara (1–7), no s'ha sortit de Jerusalem. La persecució desencadenada contra els hel·lenistes de l'esfera d'influència d'Esteve és la que propulsa els portadors de la Bona Nova fora de la Ciutat santa, fora també de Judea, cap a territoris nous. Què passarà ara? Amb «els actes de Felip» (Ac 8), el relat de Lluc accelera el moviment de l'Evangeli, sense donar-li encara la seva més alta prestació —aquesta serà l'obra de Pere, després la de Pau. Felip és «un dels Set», instituïts pels apòstols per gestionar el repartiment. Esteve no s'atura en aquest servei. De seguida el trobem com a missioner. A Samaria, primer. Després en el

² Es considera que el verset 37 no forma part del text original; només el testimonia l'anomenat «text occidental» (perquè presenta textos de la versió llatina), text marcat, entre altres, per una preocupació d'explicació i precisió. Heus aquí el que ha afegit: «Felip li digué: “Si creus amb tot el cor, pots ser batejat”. L'eunuc va respondre: “Jo crec que Jesucrist és el Fill de Déu”». L'addició pot haver tingut l'objectiu de «normalitzar» aquest baptisme «ràpid» amb una professió de fe explícita i ortodoxa.

camí de Gaza. Finalment a la plana costanera, fins a la ciutat de Cesarea, residència del governador romà, fortament hel·lenitzada. És «l'Evangelí sense parar».

En aquest marc, Lluç recull *dos episodis*: dues «diapositives». És la seva manera de fer la història de l'Església i la teologia de la missió. Aquests dos episodis tenen en comú que impliquen els marges del judaisme: d'una banda els samaritans (8,5-25), i de l'altra (8,26-40) un pelegrí etiòp, un representant d'aquests pobles de l'extrem del món en l'imaginari d'aquell temps, que a més és un eunuc, amb tot el menyspreu que podia comportar d'acord amb la mentalitat habitual. Amb ells, l'Evangelí ja franqueja llindars.

Aconsellem a tothom de gaudir llegint el primer episodi (8,5-25), que es podria titular: Felip amb els samaritans, o: Felip l'evangelista i Simó el mag. Perquè la història de la missió és també la història del «partit» entre l'Evangelí i la màgia:

- ♦ Quin dels dos mereix crèdit?
- ♦ Què permet diferenciar-los?

En proposarem una lectura més detallada als que volen «anar més lluny».

Per ara concentrem la nostra atenció en el segon episodi: Felip i l'eunuc de la reina d'Etiòpia (8,26-40).

Lèxic

- ♦ «**L'Àngel del Senyor**»: Segons les representacions de l'antic Orient, hi havia els «àngels» (els servidors i enviats celestials) que formaven «la cort divina»; la religió d'Israel està influenciada per aquest medi. Però quan l'antiga literatura bíblica parla en singular de «l'Àngel del YHWH» (Gn 16,7; 22,11; Ex 3,2; Jt 2,1), no es tracta d'un àngel particular (Gabriel, Rafael); «l'Àngel de YHWH» no és diferent de Jahvé mateix que es manifesta aquí a baix de manera visible. Que entri en l'escena, és una manera clàssica de parlar de la presència de Déu en algú o en un esdeveniment; és una mena de doble del Senyor Déu, quan es deixa trobar per conduir la història o per confiar una missió. L'evangelí de la infància de Mateu imita aquest estil de l'Antic Testament (Mt 1,20.24; 2,13.19; Lc més rarament: Ac 5,19; 8,26; 12,7.22). Paral·lelament a la intervenció de «l'Àngel del Senyor», el nostre relat fa intervenir una mica més enllà «l'Esperit» (8,29), «l'Esperit del Senyor» (8,39): és una altra manera, més «especialitzada», de parlar de la presència divina (Is 63,14) en l'acció empresa (iniciativa, força i llibertat, particularment en la perspectiva de la missió, en els Fets).

- ♦ «**Candace**» no és un nom propi, sinó el nom de funció de la reina o de la reina-mare del regne anomenat «Etiòpia» en l'època romana. Etiòpia era aleshores el regne de Meroe, ciutat situada entre la cinquena i la sisena cataracta del Nil. En diverses ocasions, les dones, designades en els textos oficials com a «Candace», van pujar al tron.

- ♦ **Etiòpia**: l'Etiòpia de la Bíblia grega correspon a l'hebreu *Cuix*, que designa la Núbia, al sud de l'Egipte, al nord del Sudan, en la frontera meridional dels grans imperis de l'antic Orient (cf. Ex 8,9). Poble robust (Is 18,2), amb la pell brillant i negra (*aethiops* s'ha interpretat com a «rostre cremat»); proveïdor d'esclaus, de mercenaris i de funcionaris en les corts reials del Pròxim Orient (2Sa 18,21; Jr 38,7). Temuts per la seva força militar capaç de prendre el poder a Egipte (Is 37,9; Is 18,7), els etiòps (o cusites) també són esperats pels profetes

i els salmistes com a futurs adoradors i pelegrins de Jerusalem (Sl 68,32; 87,4; So 3,10); aquest és el nostre cas. Representant d'aquesta antiga civilització en la frontera entre l'antic Egipte i l'Àfrica negra, no és sorprenent que la nostre etiòp s'hagi considerat antigament (per a sant Ireneu) i de vegades avui com el primer missioner del continent africà. Amb tot el relat dels Fets, amb el perfum d'exotisme, no diu res sobre aquesta dimensió eclesial i missionera.

♦ **Eunuc:** en les corts reials, els eunucs estaven encarregats de l'harem; el terme havia arribat a designar també qualsevol que ocupés un lloc de confiança. Aquí el terme, repetit cinc vegades (27.34.36.38.39), no es banalitza. En l'antiguitat, els eunucs pertanyen als grups humans més sovint menyspreats i escarnits. A Israel, l'eunuc, privat de la benedicció divina per excel·lència, la fecunditat, estava exclòs del sacerdoci (Lv 21,20) i també de «*la comunitat del Senyor*» (Dt 23,2). Però dos textos més recents (Is 56,3-5; Sv 3,14) van en contra d'aquest deixar-los de banda per la seva obertura espiritual.

♦ **Felip**, un dels Set (cf. Ac 6,5), s'ha de distingir de Felip, un dels Dotze apòstols (Ac 1,13).

♦ **Samaritans:** descendents de l'antic Israel del nord (Samaria), separats de la comunitat jueva després de l'Exili (538), per raons de rivalitat politicoreligiosa i de barreja de poblacions; tanmateix compartien amb els jueus la mateixa fe en Déu, el Déu dels Pares i el Déu de Moisès. L'Eclesiàstic o Siràcida (Sir 50,26) els posa al nivell dels filisteus. Jesús els rehabilita (Lc 10,30; 17,16); segons Jn 4, guanya a l'Evangelí una samaritana i a tot el seu poble, preludi de la missió de Felip. Es reconstitueix la unitat del poble de Déu.

Textos de les Escriptures

Aquesta rúbrica ens ajuda a comprovar que el Nou Testament retorna constantment a l'Antic Testament («antic», no perquè «prescrigui», sinó «antic» perquè és «ancestre» de la nostra fe).

Pelegrinatges dels pobles a Jerusalem

Salm 87 (86),1-7

El Senyor li ha posat els fonaments
a les muntanyes santes
i estima més els portals de Sió
que totes les viles de Jacob.
S'han dit de tu, ciutat de Déu,
oracles gloriosos:
«Compto entre els qui em coneixen
Rahab i Babilònia.
Filistea, Tir i Etiòpia,
tots hi han nascut.»

Diran de Sió:

«Aquest i aquell altre, tots en són fills.
És l'Altíssim mateix qui l'ha fundada.»

El Senyor escriu en el registre dels pobles:

«Tots hi han nascut.»

I exclamen cantant i dansant:

«De tu brollen, Sió, totes les meves fonts!»

Sofonies 3,9-10

«Llavors jo, el Senyor, canviaré els llavis dels pobles:
els donaré uns llavis purs
perquè tots invoquin el meu nom
i tots plegats se'm sotmetin.
De més enllà dels rius d'Etiòpia,
els qui jo havia dispersat i ara em supliquen
em portaran la seva ofrena.

Els eunucs a la Bíblia

Isaïes 56,3-5

L'estranger que s'ha unit al Senyor
no ha pas de dir:

«El Senyor m'exclou del seu poble.»

Ni l'eunuc ha de dir:

«No sóc més que un arbre sec.»

Això diu el Senyor:

«A l'eunuc que guarda els meus dissabtes,
que cerca de fer la meva voluntat
i es manté fidel a la meva aliança,
manaré que li erigeixin dins els murs del meu temple
una estela que porti inscrit el seu nom.

Això serà per a ell millor que tenir fills i filles.

Serà etern el seu nom,
res no el podrà esborrar.

Saviesa 3,14

Feliç també l'eunuc que no ha comès el mal ni alimenta sentiments contraris al Senyor! Rebrà una gràcia excel·lent per la seva fidelitat, ocuparà un lloc deliciós al santuari que el Senyor té al cel.

Per anar més lluny llegir Is 52,13–53,12 i 1Pe 2,21-25.

II. I ara al text

Aquest episodi s'introdueix sense transició després de l'episodi precedent: tot just la missió samaritana ha acabat i és validada per la visita dels apòstols Pere i Joan, que retornen a Jerusalem (8,25), es posa en marxa una nova empresa confiada a Felip en el camí de Gaza, que allunya de Jerusalem (8,26). Cap parada per a la marxa de la Paraula. El relat està construït³ al voltant de la cita del llibre d'Isaïes que parla del Servent sofrent:

- 26-28 Introducció i presentació dels personatges
- 29 Trobada provocada per l'Esperit
 - 30-31 Diàleg sobre la lectura d'Isaïes
 - 32-33 Cita d'Isaïes 53,7c-8c
 - 34-35 Diàleg sobre la interpretació d'Isaïes
- 36-38 Baptisme de l'eunuc
- 39-40 Epíleg: la separació dels personatges

1. Assenyaleu els personatges que intervenen en aquest relat: Qui fa què?
 - ♦ Quin és el personatge principal de l'acció?
 - ♦ Per a què serveix la realització, mitjançant quines prestacions?
 - ♦ Qui n'és el beneficiari, rebent aquell do?
 - ♦ En què consisteix la transformació realitzada al llarg d'aquest relat: què faltava i què es rep finalment com un regal inesperat?

És probable que debatreu sobre aquestes qüestions. Molt millor!
2. Llegir i comprendre: És suficient llegir l'Escriptura per comprendre-la?
D'on pot venir la llum: només d'una explicació del text?
Aleshores de què? D'on ve en aquest relat?
3. «*Què em priva de ser batejat?*»
El baptisme de l'eunuc és immediat (cap «catecumenat»?) celebrat al marge de la presència de tota comunitat: quin sentit pren el baptisme en aquest relat?
4. Com hem fet en la fitxa precedent, proposem comparar els Fets i l'evangeli de Lluc. Compareu aquest relat amb el d'Emmaús de Lc 24,13-35. Anoteu els semblances i les diferències. Quina llum projecta aquest paral·lelisme sobre els deixebles de Jesús? Sobre la presència de Crist mateix? Sobre la manera d'anunciar l'Evangelium?

III. Pistes per actualitzar

Entre altres possibles, heus aquí alguns suggeriments:

1. «*Vés a atrapar aquest carruatge*»: hem rebut una injunció divina? Per a fer què?
2. «*Ho entens, això que llegeixes?*»:

³ Reproduïm l'estructura establerta per D. MARGUERAT, *Les Actes des Apôtres (1-12)*, Genève 2007, p. 303.

Els nostres intercanvis, aquí o en un altre lloc són fructuosos, fins i tot imprescindibles, per rebre la Paraula de Déu en les Escriptures? Quin anar i tornar s'institueix entre les Escriptures, Crist i la nostra vida?

IV. Pistes per a la pregària

Llegir 1Pe 2,21-25

Aquesta és la vocació que heu rebut,
ja que també Crist va patir per vosaltres:
així us deixava un exemple
perquè seguiu les seves petjades.
*Ell no va cometre pecat
ni tingué mai als llavis la perfídia.*
Quan l'insultaven, no tornava l'insult;
quan el turmentaven, no responia amb amenaces,
sinó que confiava la seva causa al qui judica amb justícia.
Ell mateix va portar els nostres pecats
en el seu cos sobre el patíbul,
perquè, morts al pecat,
visquéssim com a justos;
amb les seves ferides us curava.
Tots anàveu esgarriats com ovelles disperses,
però ara heu tornat al pastor i guardià de les vostres ànimes.

o bé el salm 87 (vegeu més amunt)

Pare nostre

V. Algunes claus de lectura

El pelegrí

Qui era aquest eunuc etiòp, alt funcionari de la candace, la reina d'Etiòpia, encarregat de tots els seus tresors? En sabem moltes coses, excepte del seu nom. Als ulls del narrador aquestes diferents característiques constitueixen el seu autèntic carnet d'identitat. Etiòp, representava per a un lector dels Fets un grup humà exòtic i llunyà, amb la pell bruna, que ve de l'extrem del món. El seu alt rang social contrasta amb la seva figura d'eunuc, poc il·lustrós als ulls de l'opinió pública (veure el Lèxic). Aquest contrast no deixa sense sentit la seva semblança amb la figura del Crist, evocada en la cita d'Isaïes (Ac 8,32-33). No és una mostra d'humanitat «mutilada» i sense futur?

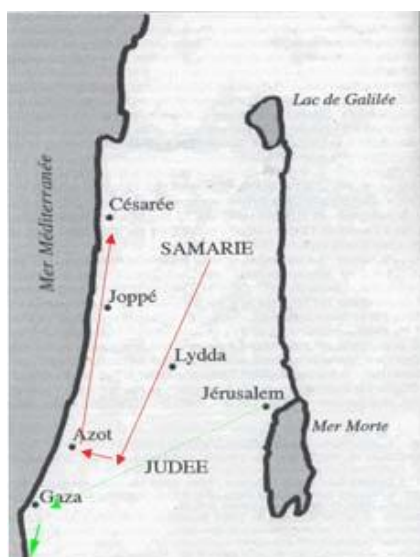
Quina era la seva relació amb la comunitat jueva?

Lluc és vague sobre aquest tema. Un jueu de la diàspora? Un prosèlit o un adorador de Déu? Com a mínim això: torna d'un pelegrinatge a Jerusalem; té un rotlle de les Escriptures, que és a punt de llegir en veu alta. Lluc insereix aquest relat en un itinerari on es

comença a franquejar el llindar del judaisme pur; ja es toca la Samaria. Però no vol anticipar amb claredat la iniciativa de Pere: el lector haurà d'esperar la història de Corneli en el capítol 10 per assistir clarament al baptisme d'un no jueu. Tanmateix Felip n'és el precursor. Amb aquesta trobada l'Evangelista ja toca els extrems de la terra, en un moviment centrífug que inverteix el pelegrinatge dels pobles a la ciutat santa (cf. Sl 87; So 3,10). Toca «els extrems» arribant a «*al gènere humà*», a un nivell més profund que les distincions ètniques o religioses, allà on l'home afronta els seus límits: encara que un eunuc pot ser estimat de Déu (Is 56,3-5), fins i tot ocupant un rang social elevat, quin és el seu futur, quina és la seva descendència, quina és la seva «benedicció»? Aquest relat podria donar la profunditat a la missió en extensió que comença amb l'evangelització dels samaritans. Per què anar a l'extrem de la terra, si no és per agafar l'home, estranger, pelegrí, en cerca de sentit?

Però, de fet, qui és «pelegrí» en aquest afer: només l'eunuc? o també Felip amb els seus desplaçaments? No ha fet una marrada pel sud a partir de la Samaria abans de tornar molt més al nord, a Cesarea? (veure el mapa annex). Potser calia aquesta marrada i aquesta trobada per veure la missió d'una altra manera...

La visita apostòlica a Samaria juga el paper d'autenticació de tota iniciativa apostòlica pel lligam amb la comunitat presidida pels apòstols. En els Fets, és possible tota iniciativa, però sempre ha de «posar-se» en l'arbre apostòlic (cf. 10-11; 15).

Primeres missions fora de Jerusalem

La marrada de Felip cap a Egipte i Núbia (= Cuix, antiga Etiòpia, regne de Meroe)

Aquest text no s'inscriu en l'itinerari major del relat dels Fets que porta de Jerusalem a Roma. És molt més interessant perquè deixa entreveure l'extensió de l'Evangelista en unes altres direccions, en particular cap al Sud. No tot és anar a l'extrem del món, encara cal trobar l'home....

El camí

En aquest episodi, no es para de caminar i desplaçar-se (versets 26.27.30.36.39.46). Camí, seguir, atrapar el carruatge, baixar a l'aigua, arrabassat per l'Esperit del Senyor, continuació del camí de la missió per a Felip, continuació del camí de retorn de l'eunuc. Però, fent camí, s'obre una altra via, la de la interpretació de les Escriptures: Qui m'indicarà *el camí*

per comprendre el que llegeixo?, pregunta l'eunuc a Felip. El camí esdevé aquí camí de diàleg, esdevé «camí d'Emmaús».

El relat dels Fets és paral·lel al dels pelegrins d'Emmaús a l'Evangeli (Lc 24). Però aquí no és directament Jesús qui s'afegeix al camí dels dos caminants, sinó Jesús a través de Felip. Els deixebles d'Emmaús no comprenen el que li ha passat a Jesús. L'eunuc no comprèn el text del profeta Isaïes sobre el Servent sofrent. Jesús d'un costat, Felip de l'altre, estableixen la relació entre l'esdeveniment i el text de l'Esriptura.

Però mentre que Jesús parteix de l'esdeveniment que els deixebles no comprenen (la mort de Jesús), Felip parteix del text que l'eunuc no comprèn, perquè no té la referència: De qui parla el profeta? D'ell mateix o d'un altre? El camí fet junts condueix a un lloc on, en un cas i en l'altre, se celebra un gest simbòlic que expressa el do del Crist pasqual: la fracció del pa a Emmaús, el baptisme en el camí de Gaza. Tan bon punt el pa es parteix, a Emmaús, el Crist desapareix als seus ulls. Tan bon punt l'eunuc és batejat, Felip és arrabassat i l'eunuc ja no el veu més. Però en lloc de tornar a Jerusalem com els companys d'Emmaús, continua el seu camí en direcció a la llunyana Etiòpia. No ha canviat de camí sinó que canvia de lectura en el seu camí de fe. La seva joia expressa la salvació que ha il·luminat la seva vida. És prou rellevant veure aquí un deixeble com Felip que té el mateix paper que Jesús en l'episodi d'Emmaús: fer-se company d'humanitat, interrogar, interpretar, celebrar, transformar. Amb aquest paral·lelisme el relat mostra el Ressuscitat present i actuant per mitjà dels seus deixebles.

L'Esperit

«Felip l'evangelista» (Ac 21,8) aquí és més portat que no porta. El qui fa el programa, qui el fa començar, qui el fa desembocar i hi posa fi, és el Senyor, primer sota la figura divina de «l'Àngel del Senyor», després amb la de «l'Esperit». «L'Àngel del Senyor» intervé per ordenar-li d'anar en direcció al sud, al camí de Jerusalem a Gaza, especificant que és «desert»; si Felip hi troba algú, això serà veritablement l'efecte de la Providència divina. Vés a un lloc desert, allà que et donaré algú amb qui parlar. Felip va obeir. Després, com l'entrenador, el narrador fa entrar en el terreny un substitut: l'Esperit. En els Fets, allò que caracteritza aquesta persona divina és impulsar la missió, determinar-ne els moments i les modalitats (Lc 4,14.18; Ac 1,8; 16,6-10; 20,22). Porta a la trobada amb l'altre en el moment oportú (Lc 2,27), i també a una trobada imprevista i audaç (Ac 10,19; 11,12). És aquest cas: Felip rep l'ordre de l'Esperit d'«atrapar» aquest carruatge que apareix en el camí de Gaza, sense saber per endavant què passa (només ho sap el narrador omniscient i el lector al qual acaba de dir-ho), ni el que podrà dir i fer.

L'eunuc és a punt de llegir el passatge de les Esriptures que anuncia el Servent sofrent. És el que permet a Felip anunciar «la bona nova de Jesús». Després «aquí hi ha aigua», tot a punt: «Què em priva de ser batejat?» Finalment, quan s'ha produït el baptisme, «l'Esperit del Senyor» tira la cortina, arrabassa Felip, el transporta (no se sap com) a Asdot, a la costa mediterrània, des d'on travessa les ciutats fins a Cesarea, tot anunciant l'Evangeli. «L'eunuc ja no el tornà a veure, però va seguir tot joiós el seu camí». El relat s'assembla al rapte d'Elies (2Re 2,12), i al de Jesús, el dia de l'Ascensió (Ac 1,9). L'eunuc i Felip s'han trobat on calia, per fer el

que calia. «El nostre relat podria resumir-se així: quina enorme regidoria divina mobilitzada al voltant d'una simple conversa!»⁴.

L'Esriptura

1. L'Esriptura i la Paraula

L'Esriptura (27.30.31.32.34.35) és al primer pla en aquesta conversa. L'eunuc «llegia». Però: «*Ho entens, això que llegeixes?*» (literalment en grec «reconeixes» el que «coneixes?»). La interpretació sempre és una relectura. L'eunuc confessa que necessita confrontar la seva lectura amb la d'un altre, capaç de guiar-lo. Els interlocutors s'apropen, asseguts un al costat de l'altre. L'eunuc llegia sol. Ara l'Esriptura esdevé lloc de paraula i d'intercanvi (de la pura escriptura a la Paraula que la inspira, a la Paraula que provoca). Torna a esdevenir el lloc de la Paraula que ja n'era la font: «*Digues-me, de qui parla el profeta, d'ell mateix o bé d'un altre?*» L'escrit apunta a una experiència d'algú. I si aquest altre, fossis tu? No s'ha dit encara, però aquest pot ser a l'horitzó. Aleshores Felip «obre la boca» sobre «l'anyell que no obria la boca». La seva resposta no és una explicació del text, sinó, a partir del text, una bona notícia acomplerta en la persona de Jesús, i que li concerneix perquè podrà reconèixer-hi el seu propi destí.

2. Les Esriptures i la Pasqua de Crist

La persona de Jesús en el seu misteri pasqual ha esdevingut la clau de lectura de totes les Esriptures rebudes per Israel: la Llei, els Profetes i els Salms (Lc 24,27; Ac 26,22-23). És el que fa Felip a partir d'aquesta Esriptura: un fragment del llibre d'Isaïes sobre el Servent sofrent (Is 52,13-53,12). La pregunta que planteja l'eunuc: «*De qui parla el profeta, d'ell mateix o bé d'un altre?*» ja era la pregunta de la comunitat jueva. Aquesta donava habitualment una interpretació col·lectiva a aquesta profecia: Israel era entre les nacions el servent del Senyor, per això està destinat a les humiliacions i als sofriments, però Déu el rehabilitarà. Els cristians ho han referit a Jesucrist. És un lloc sagrat de la intel·ligència del misteri pasqual. Ha il·luminat els ulls dels deixebles, permetent-los comprendre l'esdeveniment absolutament desconcertant de la creu. Perd el seu caràcter escandalós trobant-se integrat en un projecte de Déu. El Servent no sofria pels seus propis pecats, sinó pel seu poble i per tota la humanitat. La seva passió era el camí de la seva glòria (Lc 24,26). El fragment que cita Lluc posa en relleu l'actitud de Jesús en la seva Passió malgrat la sort injusta, humiliant i violenta que se li havia reservat: la no violència del Servent: «*no obre la boca*», per replicar o maleir els qui el violentaven; la humiliació i la condemna injusta de l'Innocent: «*Humiliat no li han fet justícia*»; la mort violenta i la privació de descendència: «*Qui podrà parlar dels seus descendents?*», no hi haurà ningú que guardi el seu record, perquè la seva vida ha estat arrencada com un arbre desarrelat abans d'haver donat cap fruit.

Aquest és el sentit immediat del text citat. Però expressa només l'abaixament i la mort violenta del Servent que és el Crist? Es pot pensar que Lluc treu profit de l'ambivalència d'alguns termes del text grec per fer-li dir a la vegada el no dret, la mort violenta, però

⁴ D. MARGUERAT, *op. cit.* p. 313.

també la rehabilitació i la vida del Crist ressuscitat. «No li han fet justícia» —sí— però també «el seu judici (de condemna) ha estat tret (per Déu)». «La seva generació / la seva descendència», n'ha estat privada en el sentit física, sí, però en sentit espiritual, quina descendència! Qui la contarà? «*La seva vida és arrencada de la terra*» (mort violenta). Sí. Però també la seva vida ha estat «presa» de la terra (en la resurrecció). Deixant el text obert, Lluc dona la possibilitat d'entendre en la profecia de l'Esriptura no només la passió, sinó també la resurrecció de Jesús; seria ben conforme a la seva manera de fer⁵.

3. L'Esriptura i el seu lector

Però no hi ha relectura de l'Esriptura que no impliqui personalment el lector. No està prohibit pensar que el destí del Servent, el de Jesús i finalment el de l'eunuc etiop s'assemblen i s'interpreten recíprocament. Quan l'eunuc llegeix: «*Qui podrà parlar dels seus descendents?*», no es pot pensar en el seu estat d'home estèril, privat de descendència? És també el seu propi destí d'home humiliat, exposat a l'escarni, sense futur més enllà de la seva mort —aquí es pot reconèixer en el destí de Jesús com en el del Servent. Però no és per restar víctima: el baptisme li obre un futur autèntic, l'insereix en la fraternitat de Crist, i tot content pot continuar el seu camí.

El baptisme

L'Esperit planta una fita en el camí del sud. Un etiop hi torna a entrar batejat. Però aquí no assistim a la fundació d'una comunitat, ni tampoc a la integració en una comunitat eclesial. El baptisme de l'eunuc se celebra en la més estricta intimitat fora de tota relació comunitària, si no tot seguit la recepció de la interpretació apostòlica de les Esriptures. Segella un camí de fe personal. Es podria dir que Lluc s'interessa aquí sobretot en «l'individu», en el que pot tenir d'estranger i també d'estrany, per als altres i per a ell mateix, pelegrí, home de color, ocupant un alt càrrec però humiliat en la seva carn...

La trobada de Felip li fa «comprendre» el que «llegia», d'interpretar també el llibre de la seva vida i de continuar d'una altra manera el camí que el porta a casa: la joia del baptisme (8,39). Aquesta transformació interior i personal de l'existència humana en el contacte amb l'Evangelí, que es marca amb la joia, i que és una dimensió essencial de la salvació cristiana (Ac 8,8; 13,48; 16,34; cf. Lc 19,6).

VI. Per anar més lluny

L'atracció del màgic i del meravellós (Ac 8,5-25)

Els divisions entre jueus i samaritans són superades. És l'essencial d'aquest relat, emmarcat per l'esment de Felip que anunciava Crist en «la ciutat» (o: «en una ciutat») de Samaria (8,5) i l'esment dels apòstols, Pere i Joan, que en retornar de la seva predicació, «*anunciaven la bona nova a molts pobles de Samaria*» (8,25). Però aquest relat està trenat amb la història d'un enfrontament entre Felip i un tal Simó el Mag. Aleshores, el món samarità apareix

⁵ Aquesta doble lectura l'ha proposat D. MARGUERAT, *op. cit.* p. 309.

com l'objecte d'un conflicte entre l'Evangelí i els corrents de religiositat popular molt seductors. Aquest gènere de confrontació es repeteix en els Fets amb altres formes (13,6-12; 14,8-20; 16,16-18; 19,11-17). Es percep el risc que el cristianisme naixent se'l prengui per una força màgica i per una manifestació del diví, molt atractives en un món que té una certa set de religions i de meravel·lós i que els cultes oficials i la religió tradicional deixen indiferent. El nostre relat té dos actes.

1r acte: Felip i Simó (8,5-13)

L'èxit de Felip entre les multituds, després de l'anunci de Crist i dels «signes» que feia (exorcismes i guaricions), provoca l'atenció de Simó; abans, era ell qui atreïa les multituds amb la màgia; ara es troba davant d'un competidor; però no podria explotar-ne els poders en el seu profit (com ho indica en el segon acte el «tracte» amb els apòstols, cf. 8,18-19)?

Simó exerceix la màgia designant-se, en l'argot politeïsta o monoteïsta corrent d'aquest temps, com «el poder de Déu, l'anomenat Gran poder»; és a dir que es presenta com una manifestació de la divinitat, caracteritzada essencialment pel poder. Amalgama de la pretensió social i del prestigi del sagrat.

El relat dona senyals per treure l'ambigüïtat. Simó pot fer els mateixos signes que Felip. Però l'esperit no és el mateix. Felip no s'anuncia a ell mateix (Simó: culte de la personalitat); anuncia el Crist; proposa un programa: el Regne de Déu. Fa grans senyals (8,13), però ell no s'igualava al Poder diví (8,9-10). No deixa les persones fora d'elles mateixes (8,9.12, llevat de Simó, 8,13!); cap fascinació alienant; allibera i guareix (8,7), provoca l'adhesió dels homes i de les dones (8,12). Suscita la joia (8,8), no només l'astorament. Simó el seductor és seduït al seu torn: «*va creure i es va fer batejar...*». Ell retorna al camp del vencedor. Però la continuació del relat desemmascara la falsedat d'aquesta conversió. S'uneix a Felip pel meravel·lós (8,13), mentre que les multituds s'unien als ensenyaments de Felip (8,6); els signes venien només confirmaven els seus ensenyaments.

Els senyals de discerniment són els de «l'escolta» d'una paraula i d'un ensenyament, i no només la visió de signes; el descentrament del predicador en lloc de la reivindicació del poder personal (cf. 14,14-15). La referència decisiva és la persona de Jesús, el Crist, i el Regne de Déu.

2n acte: Els apòstols i Simó (8,14-25)

La notícia de l'acollida de la paraula de Déu pels samaritans provoca una visita de l'Església de Jerusalem: la comunitat designa Pere i Joan per a això (anotar la responsabilitat de tota la comunitat). No es tracta d'una inspecció, sinó d'una ratificació: per ell mateix, el baptisme crida al do de l'Esperit Sant (cf. 2,38; 10,47; 19,1-7), el que fan els apòstols després d'haver-lo demanat en la pregària. D'aquí el rebrot de la confrontació amb Simó. El mag vol comprar el poder de conferir l'Esperit. Menyspreu radical: comprar el do! Simó és durament renyat, i suplica als apòstols que intercedeixin per ell. El relat no diu el que ha passat. Però haurà assenyalat un altre criteri d'autenticitat religiosa: la gratuïtat de l'Evangelí.

La visita apostòlica a Samaria juga el paper d'autenticació per unió de tota iniciativa apostòlica a la comunitat presidida pels apòstols. En els Fets, és possible qualsevol iniciativa, però sempre ha d'estar connectada, «ramificada» amb l'arbre apostòlic (cf. 10-11; 15).